ఆసావేరి

✻

వెంకటరత్నం, బస్తీ బతుకు ఇహ యీ జన్మకు విడిచిపెట్టానని ఖాయంచేసుకున్న తరువాత, – ఏనాడో పుట్టిపెరిగిన మేనమామలగారి ఊరు చేరుకున్నాడు: ముక్కు పచ్చలు ఆరకముందు ఆ గ్రామం వదిలిపెట్టి, – చదువుకోసం బస్తీ చేరుకోవడ మేమిటి! ఇహ అంతే, – మళ్ళీ నాటికి నేడు, – పదిహేనేళ్ళకు, – మళ్ళీ ఆ ఊరు తొక్కడం:

వేసంకాలం సెలవలు వచ్చినా యింటికి వెళ్ళడమనే మాటే లేదు: మేనమామకు ఏటికి ఏడాదీ బస్తీలో,– ఏదో కోర్టులో ఏ తగాయిదో ఉంటూనే ఉండేది. చుట్టు పక్కల షుమారు ఏభైఅరవై గ్రామాల తాలూకు దావా తగాయిదాలన్నీ ఈయన చేతిమీదుగానే నడిచేవి. పాపం. ఆ బ్రాహ్మడికి, – బ్రతికినన్నాళ్లూ క్షణం తీరికంటూలేదు. పోనీ ఆద్యంతాలకు యింత లప్ప యిచ్చాడా అంటే – అదీ లేదు; ఆ కొంప ఒకటీ – మరో రవంత చెక్కా—

ఆ యిల్లు ఒక్కటే – ఒంటికట్టుగా మిగిలింది: అదీ ఇన్నాళ్లనుంచీ దీపంపెట్టే దిక్కు అంటూ లేక, అలాగే అఘోరిస్తూంది, ఉన్నంత మేర ఉంది – కూలినంత మేర కూలింది – ఏదో ఊళ్లోవాళ్ల పుణ్యమా అంటూ – అసలు నామరూపాలు లేకుండాపోక – అంతంతమాత్రంగా ఉంది.

అమ్మమ్మ పుణ్యమా అంటూ, చెప్పించిన రెండు ముక్కలూ అబ్బినవి. కాని, చెప్పిన బుద్ధులు ఒక్కటైనా చెవికి ఎక్కలేదు. ఆవిడది ఎప్పుడూ ఒక్కటే పోరు — "చెడి పోతావురా, నాయనా పెళ్ళిచేసుకొని ఒక్క యిల్లువాడవి అవరా!—"

పెళ్లిమాత్రం చేసుకోనంటాడు. నీవు ఏది చెప్పినా చేస్తానుకాని, అదిమాత్రం ఎత్తవద్దంటాడు. పోనీ అని, — అమ్మమ్మ ఊరుకుంటుందా — ఆవిడ ఆ నసా మానలేదు — వీడు అదే జవాబూ మానలేదు.

చదువుకున్న ముక్కలు అక్కరకు వచ్చినవి: తోటి వారందరికన్నా ప్రయోజకు డనిపించుకుంటూన్నాడు. ఊళ్లో నలుగురిచేతా, ఔ ననిపించుకుంటూన్నాడు — వాహినీగానే బ్రతుకుతున్నాడు —

"ఎంత సంపాయించిమాత్రం ఏంలాభం? బ్యాంకీలో డబ్బు మూలుగుతుంటేమాత్రం — అదంతా ఏం జేసుకోను!— ఏ పాణెమూ లేకపోయిన తరువాత—ఇదంతా ఎవరు తినను? నేను హరీ అన్న తరువాత, ఆకలి ఎరిగి, వేళకు పట్టెడు అన్నం పెట్టేదిక్కైనా ఉండదాయ్ — వీడు ఏం కాను? వెయ్యేళ్ళు పండాల్సిన పంట వీడిబ్రతుకు ఎలా వెళ్ల మారను!"

ఇదే ఎంతసేపటికీ అమ్మమ్మగొండాడింపు! వినడం పరిపాటైపోయి — క్రమంగా, వినిపించుకోకుండా చక్కా బోయేవాడు—

పెళ్లి మాటంటే గిట్టకపోవడానికి — అవతల సాగిస్తూన్నది ఏమీ లేదు:

—తను పుట్టినతరువాత, ఇంకా నెలైనా వెళ్లక ముందే, అమ్మంటూ లేకుండాపోయింది: అమ్మ ఎలా ఉండేదో తెలియదు: జ్ఞాపకం వస్తూన్నప్పటినుంచీ — ఇదొక్కటే గుర్తు — ఎప్పుడుచూసినా, నాన్న తన్ను ఒళ్లో కూర్చోపెట్టుకునో, — చంకను వేసుకునో, భుజంమీద బజ్జో—పెట్టుకుని చిచ్చికొడుతూనో — ఎప్పుడూ ఏడుస్తూండేవాడు వెక్కి వెక్కి ఏడుస్తూండేవాడు — తన్ను గుండెలకు గట్టిగా అదుముకుని, — భయంవేసేట్టు బావురుమనేవాడు. గుండెలు చీలిపోతున్నట్టు రంపకోతగా మూలిగేవాడు—

అదే జ్ఞాపకం: నాన్న పడ్డబాధంతా జ్ఞాపకం—

అమ్మమ్మ కసూబుసూ మన్నప్పుడల్లా అమ్మ జ్ఞాపకం వచ్చేది—నాన్న మూలుగు వినపడేది—

ఎందరితీరో, పేరుపేరువరుసా చెప్పి అమ్మమ్మ వినుకున్నప్పుడల్లా— 'ఇదీ సంగతి!' అని విప్పిచెపుదా మనిపించేది—చెపితే, ఆ సత్యకాలం మనిషికి ఏం అర్థం అవుతుంది?— కూతురుని తలచుకుని కుమిలిపోతుంది—.

అమ్మమ్మకు, చెట్టంత కూతురు పోయిందన్న విచారంకన్న—అలాటి రుషితో వెయ్యేళ్ళూ వర్థిల్లే అదృష్టం అమ్మకు లేకపోయిందనీ, ఎప్పుడా, ఎప్పుడా అని బ్రతికిన ఆ నాలుగునాళ్లూ, కంటికి ఏకధారగా తపస్సుచేసి, తపస్సు ఫలించి కన్ను మూశాడనీ, నాన్ననే, నాన్న పడ్డ బాధనే తలచుకుని ఎప్పుడూ ఇదయేది: నాన్నంటే, అమ్మమ్మకు,

ఆ ఉన్న ఒక్క కొడుకుమీదా కన్నగూడా ఎక్కువ లక్ష్యం.

పెళ్ళిమాట ఎత్తితే, అందుకూ అంతభయం!—అచ్చటా—ముచ్చటగా, చక్కగా చెట్టాపట్టాలు వేసుకుని చిలకాగోరింకలల్లే పోయే, ఏ దంపతుల్ని చూసినా, కర్మం తప్పివస్తే—వాడూ అలాగే కుమిలిపోవాల్సిందేకదా అని పించేది—మనస్సు ఎప్పుడూ శుభం పలికేది కాదు—

2

వెంకటరత్నానికిఒక్కడే మనసుకలిసిన స్నేహితుడు. ఆ ఒక్కడికి పెళ్ళీ పేరంటాలు అయినాయి. కాని, ఒక్క నాడూ పట్టుమని సుఖపడ్డ పాపానపోలేదు. ఆ చిన్నది, అసలే అబ్బనాకారం పిల్లట—ఆఏడుకు ఆఏడు వచ్చినకొద్దీ ఏమాత్రమూ రెక్కోకపోంగా, మరీ మూలికచెడ్డది: అయినా, ఆ అడ్డంకి తీరి, వీడి యింటికి—అంటే రంగశాయి యింటికి వచ్చిన వేళావిశేషంకొద్దీ రవంత కోలుకుంది: అది, చివరకు మూణ్ణాళ్ళ ముచ్చటే అయినా, అంతలోనే, పెనిమిటికి అర చేత వైకుంఠం చూపించింది. చివరకు, అంత బాధపడ కుండా, చూసేవారిని బాధపెట్టకుండా కాలం తీరిపోయింది.

—రంగశాయికి ఇంతటి కష్టం వచ్చిందని కబురు తెలియగానే, వెంకటరత్నం, ఓ వారంరోజులబాటు మూసిన కన్ను తెరవలేదు: ఇంకోవారం రోజులదాకా వీధిమొగం చూడలేదు:

ఇంకా ఒంటికి సత్తువ సరిగ్గా చేసుకోకపోయినా, నడిచేందుకు ఓపిక లేకపోయినా, అలాగే యీడుకుంటూ బయలుదేరాడు.

"ఎక్కడికిరా నాయనా, ఇప్పుడూ?" అంది అమ్మమ్మ: ఫలానిచోటికని చెప్పాడు:

"అయితే యిప్పుడు వద్దులే!" అంది:

"ఏం?" అన్నాడు:

"నువ్వు - వెళ్ళినవాడివి, ఏదో అడ్డదిడ్డంగా వాగుతావు!- బాగుండదు" అని ప్రతిమాలినట్టు చెప్పింది-

"నాకేమంత కళ్ళుమూసుకుపోయినాయనుకున్నావా? వాడలా పుట్టెడు దుఃఖంతో ఉంటే-"

"అదేరా నాయనా, నేను వద్దన్నది! వాడు మళ్ళీ పెళ్ళికొడుకవుతూంటే-!"

"ఆఁ!" అని వెంకటరత్నం దద్దరిల్లిపోయినాడు-

"కాకేంరా!-పెళ్ళాం పోతే, పెళ్ళికొడుకు?-ఈపూటే శుభమస్తు అనుకుంటారుట!-నెల తిరగకముందే, ఆమూడుముళ్లూ పడిపోవద్దూ మరి?-" వింటూనే నిలుచున్నవాడు అలా చదికిలపడిపోయినాడు-అమ్మమ్మ తనధోరణిలో పాత ఆలాపన ఎత్తుకుంది:

"అది,ఒక్క- ఆ రుషికి చెల్లిందిరా నాయనా!-నాతల్లి, నాకడుపులో చిచ్చుపెట్టిపోయిన తరువాత, ఆ నాయన ఒక్కనాడు పట్టుమని ఇంత అన్నం తిన్నాడా, ఏనాడైనా కంటినిండా,ఆదమరచి నిద్రపోయినాడా!-అలా, ఏడ్చి ఏడ్చి—"

వెంకటరత్నం ఒరదూసిన కత్తల్లే బయలుదేరాడు.

రంగశాయిని, నమిలి మింగేద్దా మన్నంత కోపంగా ఉంది: వీడూ ఓ మనిషేనా!– వీడిదీ ఓ బ్రతుకేనా?—

–గుమ్మం ఎక్కుతూనే, అనవలసినవి నాలుగూ అనేశాడు, మొగానే! పట్టుకు దులిపేశాడు.

రంగశాయి, దేనికీ సమాధానం చెప్పకుండా, వింటూ తలవంచుకు కూర్చున్నాడు. కొంతసేపటికి తలఎత్తి, మొండి చూపు చూశాడు: అక్కడున్న పెద్దమనుష్యులలో ఒకరు కల్పించుకున్నారు.

– "చాలేవయ్యా అనవసర ప్రసంగం" – మహా కొమ్ములు మొలిచినట్లు మాట్లాడుతున్నావ్ – పిలవనిపేరంటంగా వచ్చి, ఏమిటీ ఆగడం?–ఇది కుటుంబ వ్యవహారం!–"

అలా వాగుతున్న దౌడ వాచేట్లు కొట్టడం వెంకటరత్నం చేతులో పనే!– కాని, అసహ్యంవేసి, కొంచెం అంచాడించాడు: ఇంతలో, ఈతణ్ణి ఎరుగున్న మరోవృద్ధు అనునయంగా ఇలా మొదలు పెట్టాడు–

"అలాకాదు నాయనా!"

"ఇది, ప్రపంచధర్మం – ఎంత దుఃఖం వచ్చినా, శరీరఇంద్రియ వ్యాపారము లున్నవి చూశావూ, అవియథారీతిని సాగుతుండవలసిందే! ఇది కేవలం భగవన్నిర్దిష్టము బాబూ–"

వెంకటరత్నం ఒళ్ళు మరచిపోవడానికి ఇంతకుమించిన పుర్రేపు అక్కరలేదు.

ఆవృద్ధు ఎక్కడకు తేలుస్తాడో తనకు తెలుసును– మనిషిపోతే పోయిందే అనుకో–పుట్టెడు దుఃఖమే అనుకో,

అందుకని, నిత్య - నైమిత్తిక కర్మాకాండ ఏది మానాడు?- పోయినవాళ్ళకోసం అఘోరిస్తూకూర్చుంటే ఇహ ఆ బ్రతుకు ఏంకాను?-ఉసూరుమంటూ రోజులు ఎలా వెళ్ళమారను?- ఇదే ధోరణి కాదూ?-

ఈ ముక్కలన్నింటికీ తలదన్నే సబబైన సమాధానాలు వెంకటరత్నానికి తెలియకనా?

-"ఏంబాబూ, సరేగానీ, ఇలా కాకుండా, మరో లాగు జరిగిం దనుకోండి!- పిల్లదే ఉండి, చిన్నవాడే కన్నుమూశా డనుకోండి! - అప్పుడూ ఇదేనా తతంగము?- ఆశ్రయం ఏమీ లేనిదే, పండితుడికీ, వనితకూ లతకూ బ్రతుకుతెరువు లేదని, పెద్దలు సెలవిచ్చిన మాటే కద!- అందుకని, ఏడుపులూ పెడబొబ్బలూ మానిపించి, మళ్ళీ పెళ్ళిపందిరి వేయించే వారేనా?-"

ఇలా ఛీ అంటే, అవతల పెద్దమనిషి, సవ్యంగా సమాధానం చెప్పడం మానేసి, మొగం కండలు చించుకుని, గంపంత యాగీచేసి, అందరూ కలిసి తన్ని తరిమేసినంత రభస చేస్తారని రూఢిగా తెలుసు: ఆయనకు జవాబు చెప్పడం అనవసరం:—ఆ మొగంవంక చూస్తేనే, మీద తేళ్ళూ జెర్రులూ ప్రాకినంత కంపరం ఎత్తుకొచ్చింది. ఆయన నయగారాలు వింటూంటే పరమ అసహ్యం వేసింది:

ఉవ్వెత్తు తామసం దిగమ్రింగుకుంటూ, కొట్టినట్టు లేచి నిలుచున్నాడు; మండిపడుతూ వచ్చేస్తున్నాడు:

రంగశాయి, సిగ్గూబిడియమూ లేని మొగం పెట్టుకుని, లేచివచ్చి—

"సాయంకాలముకలుసుకుంటానులేరా!-" అన్నాడు.

"వద్దు—ఈ జన్మకు నీమొగం చూపించవద్దు —" మెడనరాలు బిగుసుకుపోయినట్టు రిక్కించి, తనలో తాను గొణుక్కున్నాడు—వచ్చేశాడు—

—జ్వరం వచ్చినా బాగుండిపోను. ఒళ్ళు తెలియకుండా మూలుగుతూ పడిఉండేవాడు—కాక తగలకపోగా, మెడకు తాడుపోసి, గాడినూతిలో, దింపినట్టుంది: నెత్తిమీద వేయికొండలపెట్టు ఏదో పెద్ద గుయ్యారం పడ్డట్టు ఉంది: నోటికి వచ్చినట్లు తిట్లన్నా పెగిలినా, కొంత ఇదిగా ఉండేది: మాటంటూ పెగలదు: ఎదుర్రొమ్ములో కుతకుతలాడిపోతూంది—

కాని—అలా పట్టూ విడుపూ అంటూ లేకుండా, తిని - కూచుని ఖాయలా తెచ్చుకోవడం కూడా విసుగే:

"దేనికి నే నింత బాధపడటం ?—
ఒక్క రంగశాయి మొగానే ప్రొద్దుపొడిచిందా ?
లోకంలో నూటికి ముప్పాతిక ఈతీరేగా ?
అందరినీ ఉద్ధరించగలుగుతున్నానా ?
అవకతవకలు మానిపించగలుగుతున్నానా ?-
లోకం ఎట్లాపోతే నాకేం?-
నాదోవ నాదీ!- దానిగతి దానిదీ !—

-అని మొండితనం, బొత్తిగా ఉడుకు మోతుతనంగా వచ్చేదే కాని, నిభాయించుకోలేకపోయేవాడు: వడసారం ఆ వయసుకే, వెయ్యేళ్లూ నిండిన ఆ చిన్నదాన్ని తలంచుకుంటే, మళ్ళీ మనసు యథాప్రకారం అయేది.

"-బ్రతికినన్నాళ్లూ, అలా, ముక్కుతూ మూలుగుతూ నే, అలాగే ఓపికా, లేని నవ్వూ తెచ్చి పెట్టుకుని, కట్టుకున్న వాణ్ణి సుఖపెట్టాలని ఇదయింది, కాని, తానేం బావుకున్నది?-

అదంతా, వీడు మరచిపోయినట్టేనా?-

కొత్తనీరు వచ్చి, పాతనీరు తుడిచి పెట్టుకుపోయిన తీరేనా?- ఆచిన్నదే జ్ఞాపకం రాకుండా బ్రతికే రాక్షసుడా?-

కాడనుకుందాం: రంగశాయి మామూలుమనిషే అనుకుందాం: లోకాన్నుద్ధరించేందుకే, పెద్దఘటాల పోరు మాపుకునేందుకే, మళ్ళీ గూట దీపం పెట్టే దిక్కుకోసం పట్టుబలవంతాన మొగ్గాడనకుందాం!

ఇహ, ఆ సంసారం ఏం లక్షణంగానో ఉంటుంది: వీడు, ఈ పెళ్ళాంమీద చిరాకు వచ్చినప్పుడల్లా, పోయిన దాన్ని తలచుకుంటూ, కంటతడి పెట్టుకుంటూ, నీకన్న అదే మంచిది, గుణవంతురాలు అని, అయినవేళా, కానివేళా ఎంచులు పెడుతూంటే, ఇహ, మరి, దీని మనసు ఎలా ఉంటుంది?-వాళ్ళ ఆయనకు రెండో సంబంధం కాని - తనకు మొదటి అఘోరింపేకదా-

- వీధిబడి అరుగుమీద, ఏ బ్రాసంటి చంటివాడు, బోడిపలకమీద గీతలు గీస్తున్నట్టు, మనస్సంతా, ఇలాటి దద్దమ్మ-ఆలోచనలుగీరుకుంటున్నాయి-పలక విసిరికొట్టినట్టు-మనసు విసిరివేశాడు-అది, చెక్కు చెదరకుండా కప్పల్లే అంటి పట్టుకుని ఉంది:

ఈఆలోచనల్లో ఒక్కటీ తనది కాదు: అవన్నీ ఆది

కాలంనుంచీ, ఎందరో గింజుకుంటూన్నవి-పూర్వజన్మకుమల్లె పట్టుకుని బాధిస్తూన్నవి-

క్రీస్తునాధుడుఅందరిపాపాలకూ ఆహుతిఅయిపోయిన, పంధొమ్మిదివందలఏండ్ల పైచిలుకు, యీనాడు, ఇంతచదువూ చదివి, ఇన్నీచూసి, ఇలావాజమ్మల్లే ఆలోచిస్తూపడుకోవడం తనకూ, తను చదువుకున్న అంతంతలావు పుస్తకాలకూ పరమ – నామర్దా !

కాని, ఇప్పుడు ఏమిటి చెయ్యడం ?– రంగశాయిని పట్టుకుని, పనసకాయకుమల్లే, పప్పు-పప్పు చేసేస్తే-

చేసేమటుకు, వీడి ఒక్కడి పీడా విరగడైపోతుంది కాని, లోకం అంతా, డొంకలో పల్లేరు కాయలేగా!-

-గోడకేసి కొడుతున్న బంతల్లే, ఎటు ఆలోచించినా ఎదురుతిరిగి, తనముందరే మళ్ళీ గంతు వేస్తూంది: కొట్టినకొద్దీ మిడిసిపడుతూంది–

-ఇదికాదు,ఉపాయం: వాడికిలేని బాధతనకెందుకూ?- వాడు పుట్టెడు దుఃఖంలో వున్నాడని తను అంగలార్చడ మెందుకూ ? – పురాణాల్లో రుషులల్లే ఏ చెట్టుకొమ్మకో కాళ్ళు తగిలించి,తల క్రిందులుగా వ్రేళ్ళాడితేమటుకు, కంటికి కనపడేది అంతేగా!– అదేగా !

ఈఒంటిని వాళ్ళకోసం, వీళ్ళకోసం, వృథాగా రొష్టు పెట్టడం ఎందుకూ!– చదువుకునే రోజుల్లో నాలుగు మంచి ముక్కలు చెవినిపడ్డపాపాన దేహాన్నియీావత్తూ మడికట్టించి కూర్చోపెట్టడం సబబేనా!–

3

ఉప్పెన వచ్చినప్పుడు–

కెరటం తాటిప్రమాణంగా ఊరిమీదికి విరుచుకు పడ్డప్పుడు–అంత ప్రమాదం కనిపించదు. విసురు తెగిపోయి – మళ్ళిపోతున్నప్పుడే, – ఊరు మొత్తాన్నంతా తుడిచిపెట్టుకు పోతుంది–

తెల్లవారేటప్పటికి, వెంకటరత్నంమనస్సు, సముద్రపు ఒడ్డున వానకురిసి వెలిసినట్టుంది_అంతా ఏకచదును అయిపోయింది. కాని అడుగుపడితే, ఆ ముద్ర అలాగే హత్తుకు పోతుంది–

ఎన్నడూ, వంచినతల ఎత్తనివాడు, నిద్రలేచినప్పటి నుంచీ, వెన్నువిరుచుకునే తిరుగుతున్నాడు:

ఏ ఆడపిల్ల చూచినా, గుమ్మటంగా అందంగా కనిపించుతూంది. నడుంవంగిన అవ్వ – కాలుతీసి కాలుపెట్టలేక యీదుకుంటూ పోతున్నా, ఏభైఏళ్ళక్రితంఎలా నడిచిందో, ఆ నడకే కనబడుతూంది: అందాకా ఎందుకూ, అమ్మమ్మ కూడా, తన కంటికి ఆడదల్లె కనిపిస్తూంది!

లోకం అంతటా ఒక్కటే క్రియాపదం అర్థం అవుతూంది.

తూర్పువాళ్ళ నూనెగానుగ కర్రూకిర్రూగా ఆడుతూంది: కళ్ళకు గంతకట్టుకున్న ఎద్దు లాగుతూంది – పిటపిట లాడుతూ, ముక్కుకు నత్తు అంటిన పడుచు, రవిక లేకుండా, పిట్టు తిరగదోడుతూంది, నూనె ఓడుతూంది_

మోటార్లు బాగుచేసే షెడ్డులో, ఏదో కారుకు, ఇంజన్ అంతమేర బావురుమంటూ ఉంది. టూల్ బాక్సులో రకరకాల రెంచిలూ అడ్డదిడ్డంగా పడివున్నాయ్-చక్రాన్ని బోర్లగిలా పడేసి, ఎవరో పడుచువాడు, బలవంతంగా టైర్ పెకలిస్తున్నాడు, టైర్ పెనుగులాడుతూంది.

టెల్గ్రిగాఫ్ స్తంభందగ్గిర, తీగెలచుట్టలు చెల్లా చెదురుగా పడివున్నాయ్-దారువులో దిగి, కారుదున్నపోతు మొండికొమ్ములతో ఒడ్డు రాపాడుతూంది-

చాకలివాళ్ళ రేవులో నాపబండమీద బావురుకప్ప గుండె, లయగా కొట్టుకుంటూంది-గాలిపటంగీక త్రిరింపల్లే, తొడలు జమవేసి ఉత్తరీయం మొలకు చుట్టుకున్న చాకలిది, ఉదికిన బట్టలు కండెలల్లే పిండి, రావిగా విసిరివేస్తూంది-

చేనంతా కుళ్ళగిస్తూ, నాగలికర్రు చాలుచేసుకు దిగిపోతూంది-

-ఏది చూసినా బూతే కనిపిస్తూంది-

కాలువగట్టు వెంటే నడిచిపోతున్నాడు. బాటంతా, వానకు తడిసి ఎండకు ఎండి, ముడతలు ముడతలుగా పొత్తి కడుపల్లె తగులుతూంది-కనుచూపుమేరలో, కొండనడినెత్తిన మబ్బు రాచుకుపోతూంటే పైట తొలగినట్టు, కొండగుబ్బ, కొట్టొచ్చినట్టు కనిపించుతూంది.

లాకు దగ్గిరకు వచ్చింది: అంతమేరా మొక్కలు పువ్వులు పూస్తున్నాయి. నిమ్మగడ్డి కత్తిపదునుగా గుబురుకట్టి పెరిగింది; వచ్చే పడవల్ని ఆకట్టుకునేందుకు లాకుతలుపులు

విచ్చుకున్నాయి, పడవల్ని కబళించుకున్నాయి—హోరుగా లాకు నిండుతూంది—

కొమ్ములు వచ్చీరాని మేకపోతు, బొడ్డువూడని లేగ దూడను కుమ్ముతూంది. లేగ మువ్వల్లె చిందుతూంది. కన్నె చెరలోనే పడివున్న గోవూ గోవూ కలయబడుతున్నాయ్— అల్లంతదూరాన పసిరిక నంజుతూ, పొదుగు బలిసిన మరోటి పోతల్లె ముందుకు దుమికి, మొగలీవి నటించ బోతూన్నది—

—కొజ్జాల ఢోలక్ మోగుతూంది—గసిగలాగా ఉన్న రవికా కోకా లయ తప్పకుండా ఆడుతున్నాయ్: చోద్యం చూస్తూన్న మూకలోంచి, ఓ చిన్నవాడిని ఎగరేసి అందుకుని, కొండలు బద్దలైనట్టు ముద్దెట్టుకుంది, గుసుమూతి.

చిన్నవాడు విలవిలలాడుతూ క్రిందికి జారిపోయి— "గుచ్చుకుంది!" అని వెక్కి వెక్కితూన్నాడు—

కొజ్జా, చిన్నవాడి చెంపలు పుణికి, కణతను మెటికలు విరుచుకుని, పైటలోంచి సూది లాగి, అందరికీ చూపించి, విరగబడి నవ్వి, సూది మునిపంట కరచుకొని, మళ్ళీ చిందుమన్నది—

చోద్యంగా మూగిన మూకంతా, రకరకాల పకాల్ మన్నది— వెంకటరత్నం, నవ్వే మొగాలన్నీ పరకాయించు తున్నాడు. ఆ నవ్వులన్నీ గాలివాటాన పోతున్నాయి: అన్నింటికన్నా అచ్చంగా మరో నవ్వు, తనలో తాను నవ్వుకుంటూన్నట్టు, తన కొక్కడికే వినబడుతూన్నట్టు, అనిపించింది.

అదిగో, ఆ పడుచే నవ్వుతూంది : నూనెకారే

కొప్పులో, సిగపాయను అంటి, పొటకరించిన గన్నేరు పూలు, ఒడినిండే బంతిపూలు, సందెడు జనపకట్ట, కట్టలో కొడవలి—

చూసిన చూపు నాటి, నవ్వు ఆపేసుకుంది. తలవంచుకు తప్పుకుపోయింది. మెడకు పగ్గంపడి లాక్కుపోతున్నట్టు అటే పోతున్నాడు—

తోపులోకి మళ్ళింది గన్నేరు. మలుపులో అడుగు ఆపి, ఇటే చూసింది—అల్లంత చేరువనే, రక్కసపొద చుట్టు తిరిగి, ఆనవాలుగా ఆగింది—

తల ఎత్తి చూసి తల వంచుకొని నవ్వింది: నిలువు నిలువునా ఝల్లుమన్నది—మెడమీది నరం గుటకపడ్డట్టు కొట్టుకుంటూంది—

సందిట జనుంకట్ట చెట్టువారకు నిలవేసింది ఒడి మలిపేసి, బంతిపూలు, పంచెగుడ్డలో దూముడి వేసింది. కిక్కురు మనకుండా ఉంది.

చెట్టుపెణకు, కొప్పు అదిమి, మెడ రిక్కించింది. ఒళ్ళు విరుచుకుంటున్నట్టు చేతులు జాచింది:

వెంకటరత్నం — వెన్నంటి వానజల్లు కొడుతూంటే, పరిగెత్తుకుపోయే బడిపిల్లకాయల్లె — దోవ నలగదొక్కుకుంటూ అక్కడనుంచి దూసుకున్నాడు—

పడుచు, పోయేమనిషి వాలకం చూసి, మునిపళ్ళు బిగించి, ఈల వేసినట్లు తుపుక్కుమని, చీరెకుచ్చెళ్ళు జాడించినట్లు విదిలించుకుని — సందిటకు జనపకట్ట అందుకుని— అడుగువేసి, వాటంకుదరక—కట్టను గుండెకు అదుముకుని,

గరిపొడిచినట్టు, మెట్టదిగి – అల్లంతదూరాన తోపుమాటున ఉన్న గూడానికి కాలిబాట అందుకొని, ఆగి – నలువంకలా పరకాయించి, – దూరపు చేలో, – ఇంకా జనుము తెగ వేస్తూన్న మనిషిని పొడగట్టి, – చెంపలు కంది – పెదవి, కన్నూ తెరచుకొని, రొమ్మువిరపుగా, మడి తొక్కుతూ, అడ్డంపడి సాగిపోయింది–

—వెంకటరత్నం యిటు పరుగెత్తుతూనే ఉన్నాడు– ఆడుతూన్న కొజ్జా, ఈపోకడ ఓరకంట చూసి, ఆడే ఆట ఆపకుండానే – అనువుగా, పాడే పదానికి ఊతగా, ఈల కొట్టాడు– మరోకొజ్జా,– అట్టహాసంగా, డోలక్ ఊతంగా కాలెత్తిపట్టి ముక్తాయించి, ఒక్క గిర్రుకొట్టాడు–

వెంకటరత్నం ఇంకా పరుగెత్తుతూనే ఉన్నాడు– ఎటో తెలియకుండా–

ఏనాడో ఆహుతి అవుతూంటే, ఆర్పేందుకని అట్టహాసంగా మోగుతూ, కుమ్ముకుపోయే అయోమయమల్లే ముక్కుకు సూటి కాలికి అందిపుచ్చుకుని, దూసుకుంటున్నాడు – నడిచే సమ్మర్దం, ఆ ఘాటి పసిగట్టి, అలవోకగా, దూరదూరానే తప్పుకుంటూంది.

రోడ్డుకు అడ్డంతిరిగి నిలుచుని, – వేదాంతంలోంచి శృంగారంలోకి మళ్ళేందుకు విశ్వప్రయత్నం చేస్తూన్న బసవన్నమాత్రం అలా మ్రాగన్నుగానే ఉన్నాడు. ఎంతసేపటినుంచో జలదరింపుగా, కాచుకుని విసిగిపోయిన, లేగ, ఆపోయే పోకడ జాలులో కులికి, కట్లు తెంచుకున్నట్టు కుప్పించి పరవడి త్రొక్కుతూ, నాథేశ్వరుణ్ణి, ఓపికున్నంతగా వెక్కిరిస్తూంది–

వెంకటరత్నం, కాలు యింకా ఆగలేదు - మోకాళ్ళ పర్వతం ఎక్కుతూన్న అర్భకుడల్లే తూలులో అడ్డదిడ్డంగా, తనకు తానే బందాలు పడుతూన్నంత ఉత్కృష్టంగా, గాలిని డీక్కొడుతూన్నట్టు సాగుతున్నాడు-

-రంగశాయి ఎదురువస్తూ ఆపాడు-

'ఏమిటిరా, అబ్బీ! ప్రళయం?

'ఎందు కంత రొప్పు?-

'ఏం తప్పు చేశావ్ - ఇలా పారిపోవడానికి?-'

-ఆపగానే రొప్పు ముంచుకొచ్చింది - వెంకటరత్నం గొంతుక, మాటల్లో లేని తిట్లు తిడుతూన్నట్టు-కత్తులు రాపాడుతూన్నట్టు-ఎగశ్వాసలో కొరకొరలాడుతూంది-

రంగశాయి, వీడి అవస్థ ఏమాత్రమూ ఖాతర్ చేయలేదు. మాటవరుసకు పలుకరించినట్టు - జవాబు వచ్చేలోగా, అనవలసిన నాలుగూ, నాలుక చివర ఉన్నవి దులిపేసుకున్నట్టు అని, తన ధోరణిలోనే వాగుడుకు దిగాడు:

చేతిలో ఉన్న పత్రిక విప్పాడు - పేజీ పరకాయించి తీశాడు - 'ఇదిగో చూడు మన ప్రతాపం!' అన్నంత ధీమాతో, జండా ఎత్తిపట్టుకున్నట్టు ఝుళిపించాడు!-

ఆ పేజీలో-రంగశాయి పుస్తెకట్టిన కీర్తిశేషురాలి బొమ్మ, రెండు రంగుల్లో ఉంది: ఆవాలు దిమ్మరించినట్టు పేజీ యావత్తూ క్రిక్కిరిసి అక్షరాలు ఉన్నాయి.

'సొంతంగా బ్లాక్ చేయించాను-స్వయంగా, ఒక్క తప్పు లేకుండా అక్కడ పడిగాపులు పడిఉండి, సరిచూశాను:

వెయ్యి కాపీలు మక్తాగా పుచ్చుకుని కావలసినవాళ్ళందరికీ, ఎక్కడెక్కడికీ, పోస్టు చేయించాను–

"కాలం తీరిపోతేమాత్రం చిన్నచూపు చూశాననుకున్నావా? ఆయిల్ పెయింటింగ్స్ రెంటింటికి ఆర్డరిచ్చాను బొంబాయిలో. ఒకటి మనసావడిలో ఉంటుంది – మరోటి మహిళామండలి భవనానికి సమర్పించే ఏర్పాటు చేశాను–

"నేను ఎన్నటికీ లోపం చెయ్యనురోయ్ అబ్బీ!–"

వినగా వినగా నవనాడులూ క్రుంగిపోయినట్టు – అరికాళ్ళనుంచి శీతలం ఎగబ్రాకినట్టు ఒక్కసారి మొద్దయి పోయినాడు.

వెన్నంటి వణుకు పుట్టుకువచ్చి, మలేరియా ఛర్రుమన్నట్టు కణకణలాడిపోయినాడు – గద్ద తన్నినట్టు – రంగశాయిని ఎగిరి తన్నాడు – మళ్ళీ, కాలూనుకున్నాడు.

– ఆ తాకుడుకు, కాబోయే పెళ్ళికొడుకు – పడి – బెణుకల్లే ఎగిరిపడి – రోడ్డువార కాలువలోకి ఐమూలగా దొర్లి యిరుక్కుపోయినాడు–మళ్ళీ లేవకుండా అణగారేందుకు, ఏ దుంగో – దూలమో అందుకు విసిరేద్దామని, వెంకటరత్నం, అటూ ఇటూ చూశాడుకాని, ఏదీ అందుబాటుకు రాలేదు–

అటు తిరిగిచూడకుండా – వాడి మానాన వాణ్ణి పడేసి, వెళ్ళిపోయినాడు నిదానంగా.

– మళ్ళీ మొదటికే వచ్చాడు.

కాలువ వంతెన ఎక్కాడు. కమ్మో ఆనుకుని తొంగి చూస్తే–క్రింది ఉరవడికి కళ్ళు గిర్రుమన్నాయి – తలకాయ,

కొండల్లే గాలిలో వ్రేలాడుతూన్నట్టూ, ఒళ్ళంతా కొట్టుకు పోతున్నట్టూ అయిపోయింది. పళ్ళు పటపటగా బిగించి, కణతలు నెప్పిపుట్టేంతగా బిగించుకుని, తలబరువు దించుకుని హోరులో రెక్కవిరుచుకున్న పటంగీని, గిరికీ కొట్టకుండా, దించుకునే ఒడుపులో, నింపాదిగా, ఒంటికి తెలివి తెచ్చుకున్నాడు - ఎవరో రాక్షసుడు నడుంపట్టుకొని పిడపవేస్తే - ఊపిరి కలుక్కుమన్నట్టు - వల్లమాలిన నిట్టూర్పు వచ్చింది. దులిపేసిన గోనెసంచీకి మల్లే వ్రేళ్లాడిపోయినాడు-

వంతెన దిగి, గట్టువెంబడే నడచిపోయి-ఏదో చిక్కని నీడను నడుంవాల్చాడు. నిదుర తెప్పించుకునేందుకు, ఎన్ని విధాలో, పక్కకుదుర్చుకుంటూ మసిలాడు: బడలికమాత్రం దిగజారింది.

అటూ ఇటూ ఎవరూ లేకుండా చూసి, పసిపిల్లాడల్లే-కాలువలో దూకాడు-బాగా ఓపికవచ్చేదాకా ఈది, ఒడ్డుకు వచ్చి, అప్పుడు సొమ్మసిల్లి పడుకున్నాడు-

- ఇంటిగడప, ఎక్కేసరికి, ప్రొద్దు వాటారింది:

అమ్మమ్మ లోనడవాలో చెంగు పరచుకుని గోడవారను పడుకుని ఉంది. వీడికోసం కాచుకుని కూచుని కూచుని కునికిపాట్లువస్తే అల్లాగే నడుం వాల్చిందేమో, పక్కనే వత్తులపెట్టే, చేసిన వత్తులూ అలానే ఉన్నాయి. అలికిడివిని, మత్తుగా, చిరాకుగా, లేచికూర్చుంది-

"ఎక్కడికి వెళ్లావురా నాయనా!" అంటూ లేచి దగ్గిరగా, వచ్చింది-

"స్నానానికమ్మా!"-తడుముకోకుండా చెప్పిచొక్కా విప్పుకుంటున్నాడు-

"ఇప్పుడేం స్నానంరా?-"

"మైలపడ్డాను!"

"ఏం?-"

"ఓ ఛండాలుణ్ణి తాకాను!"

"తాకితేమాత్రం!-ఎప్పుడనగా పోతివి! తిండీతిప్పలూ లేకుండా ఇదేమిటిరా-తండ్రీ!"

జవాబు చెప్పకుండానే, కుర్చీలో నడుంవాల్చాడు-వచ్చిన ఉత్తరాలు అందుకుని, వాటివంక చూడకుండానే పరధ్యానంగా ఉన్నాడు!-

"ఇంటిదగ్గిరనుంచి ఏమన్నా వచ్చిందా?-"అమ్మమ్మ మరింత చేరువకు వచ్చి నిలుచుంది-

"ఇంటిదగ్గిర ఎవరున్నారు? - దయ్యాలూ, భూతాలేగా!-" కసిరికొట్టినట్టు అన్నాడు.

అమ్మమ్మ-ఇంకా ఏదో అడుగుదామనుకున్నది, పెదవి దగ్గిరే ఆపేసుకుని, "వడ్డించనయ్యా" అంది:-

"వేళ కాని వేళ - ఇప్పుడేమిటి అమ్మా-" అంటూ ధూకుడుగా లేచి, గదిలోకి వెళ్ళిపోయినాడు-

"అయ్యో నాయనా!- ఈ అభోజనం ఏమిటిరా! ఎంగిలిపడి లేద్దుగాని, రా!- రెండు ముద్దలు పెరుగూ అన్నం తింటే," ఘుమ్మందాకా తరుముకు వెళ్ళింది, ఆదుర్దాగా-ఆగి, మౌనంగా, చేసన్నగా బ్రతిమాలింది-

'వద్దమ్మా!- మహాప్రభూ!- నేను హోటలుకు వెళు తున్నానులే!- నీ మనసువచ్చినంత మెక్కివస్తాను-'

- ఆ కసురూ, ఆ విసుగూ చూసి, లాభంలేదనుకుని అమ్మమ్మ తగ్గింది: వెంకటరత్నం బట్టలువేసుకుని, బయటకు నడిచాడు-

అమ్మమ్మ ఓకంటను ఆ పోకడ కనిపెడుతూ నిలుచుంది. గుమ్మంలోకి వెళ్ళి మలుపు తిరిగేదాకా, అలానే చూస్తూ నిలుచుంది.

తలుపు జేరవేసి, తల వంచుకుని యింట్లోకి వెళుతూ "ఏ యీడుకు ఆ అమరిక లేకపోతే, యింతే- పిచ్చిలూ వెర్రులూ ఎత్తుకురావూ?-అయినా, వీడికి యీ మొండిపట్టు ఎందుకువచ్చిందో?- వీడు కుదటపడడు ఇహ!- ఆ చూసే యోగం నాకు లేదు"- అని గొణుక్కుంది.

- వెంకటరత్నం మలుపు తిరిగేటప్పటికి సంజెదీపం వెలిగింది-నడవగా నడవగా మల్లెలవాసన కమ్ముకుంటూంది:

ఆకలి జ్ఞాపకంచేసుకుని, కడుపుమాత్రం నిండింది.

ఇంకా ముందు అన్నీ పూలదుకాణాలు: ఆ వాడను అంటే - రకరకాల తీపీ కారంసరుకు-

- కత్తిదూసినట్టు - లంకంత గ్లాసోపంచె బంగాళా కట్టుగా- ఉలిపిరి జేబులో, బరువుగా రూపాయలూ, భుజాన లుంగీచుట్టినట్టు తాపుకున్న ఉత్తరీయం-ఆమడదూరంముసిరే కామినియూ తలనూనె ఘాటూ, ఏవడో ఒకడు, చేజాపి, ముంజేతికి మల్లెదండ కట్టించుకున్నాడు: కట్టిన సాయేబు యిచ్చింది పుచ్చుకుని, చేయెత్తి సలాంపెట్టాడు.

పక్కబజాపులో, రద్దీ జాస్తీగా ఉన్న అంగడిదగ్గిర ఆగి– కట్టి సిద్ధంగా ఉంచిన మిఠాయి – పొట్లాలు, మొనలు ఎత్తిపట్టి అందుకున్నాడు. రాజెవరి కొడుకన్నట్టు సాగి పోయినాడు–

అలాటివాళ్ళు – ఆవేళప్పుడు ఎక్కడికి వెళతారో, ఊళ్లో అందరికీ తెలుసు–అలాగే వెంకటరత్నానికీ తెలుసు– అనుకోకుండానే తానూ అటే మళ్లాడు.

– వాడ – వాడంతా నిత్యకళ్యాణంగా ఉంది !– గుమ్మంగుమ్మం ఒకటో అరో పడుచుగాకలకలలాడుతూంది–

ఏదో చూపు నిలవేసింది. ఏదో కులుకు లోపలికి లాగేసింది–

తాను ఇటు తిరగగానే – అటు తిరిగిన పడుచు, తళ్లో చెండు గురిగా ఉంచుకుని, పైటచెంగు విసురు దారి చూపి స్తూన్నట్టు నడిచాడు.

గదిగుమ్మందగ్గిర ఆగి – చెళుక్ మన్నట్టు తిరిగి, ఎంతో పరిచయం ఉన్నట్టు తల ఎగనెత్తి నవ్వి – ఎంత సొగ సుగానో సిగ్గుపడుతూన్నట్టు తలవంచుకుంది –

ఎలా నవ్వాలో చేతగాక–చెంపలూ పెదవులూ కలిపి సాధనచేస్తూన్నట్టు, వెంకటరత్నం వెర్రిచూపుపెక్కటిచూస్తూ నిలవబడ్డాడు.

ఇంతలో, లోపలినుంచి, రొండిని తాళంచెవులు అమర్చుకుంటూ యింటిపెద్ద వచ్చింది. పలకరించబోయింది: దగ్గిరగా వచ్చి, మనిషిని పరకాయించిచూసి– 'ఫరవాలేదు– సొమ్ము ఎక్కడికీపోదు! – అనుకున్నట్టు – తాను కల్పించు

కుని, నిష్కర్షగా ముందే చేతిలో పడవేయించుకోవలసిన అగత్యం లేదు అనుకున్నట్టు - చిన్నదాని సైగ అందుకుని వెళ్ళిపోయింది - మనసులో కరుకులు ఎంచుకుంటూ -

అలా, నిబ్బరంగా, పెద్దదిక్కు వెళ్ళిపోయిన ఉత్తర క్షణంలో-పడుచు ఈ రశికుణ్ణి కమ్ముకుంది. చేతికి చేయి కలిపి, లోపలికి, వడుపుగా చేర్చుకుంది. పన్నీరు చిలికింది-నవ్వింది-చక్కిలిగింతలు చేసింది: ఎన్నో విధాల బెల్లించింది. చెండల్లే-పాన్పుమీద ఎగిరిపడి, చేతులు జాచింది-

గాలికి, లేత తామరతూడులు ఆడినట్టు మూపులు కదిపింది. మోడీకి పడగ విచ్చుకున్నట్టు జబ్బలు బిగించి, పద్మకోశాలుగా, సైగచేసింది- బరువు చేదుకుంటున్నట్టు - నరాల బిగివిగా, ముంజేతులు రొమ్ముకు ఆన్చుకుంది-

వెంకటరత్నం ఉన్న చోటనుంచికదల లేదు-"ఏమా?" అన్నట్లు చూసింది. జాలిగా, ఎంతో అనుభవంగా దగ్గరకు వచ్చింది- ఆ కంటతడి చూసింది-

చెక్కిళ్ళమీద చేతులు ఆన్చి -'ఎందుకూ?' అన్నట్లు తల ఊపింది: పిల్లదానివంక తెప్పవాల్చకుండా చూసి పొంగిపోయే దుఃఖాన్ని దిగమ్రింగుకుని, మూలుగుతూ, కన్నీళ్ళు గ్రిమ్మరించాడు-

పడుచు, పెదవివిరచి, యింటిపెద్దనుపిలుచుకువచ్చింది: నాయకసాని, గుమ్మంలో నిలుచునే, ఎగా-దిగా చూసి-

'ఏమిటి బాబూ!-' అని పలుకరించినట్టు గదమాయించింది-

వెంకరత్నానికి - వెన్ను ఛెళ్ మన్నట్టయి ఎక్కడి శోకం అక్కడ హరించుకుపోయింది-

"ఏమీలేదు !" అని తనలో తాను గొణుక్కుంటూ, జేబులోంచి, రూపాయిలబొత్తి అందుకుని, పక్కమీద పడేసి యివతలకు రాబోయినాడు.

నాయకసాని, కాలు కదపకుండానే -

"ఇదేమిటిబాబూ! మావల్ల వచ్చిన అపరాధం ఏమిటి?-"అని నిలవేసింది -

"ఏమీ లే!"దని తలవంచుకుని ఆడించాడు -

"అయితే, ఉండిపోండి!"

వెంకటరత్నం తలఉహూమని ఊగింది: నాయకసాని ఛర్ మన్నది -

"ఏం బాబూ !-మాకు బిచ్చంపెట్టడానికి వచ్చారా?-అలా మేం ముట్టుకోము - తీసుకుదయచేయండి!-"అంటూ దోవ యిచ్చింది వైదొలగి -

పడుచు, యీవంకనా చూడకుండా గది విడిచి పోయింది :

ఎంతసేపటికో తెప్పరిల్లి - వెంకటరత్నం యిల్లుదాటి వచ్చేశాడు - ఇంట్లో ఎవరూ కంటబడలేదు - వీధితలుపు ఓరవాకిలిగా ఉంది: గుమ్మం దిగివస్తూండగా మాత్రం, ఎవడో ఎగమీసం దువ్విన పొట్టిముసలివాడు తక్కుతూ, తారుతూ వచ్చి, పక్కపక్కల్నే నిలుచుంటూ చేతులు జోడించి నసిగాడు - వెంకటరత్నం అర్థంచేసుకోకుండా వచ్చేశాడు -

ఆ – యింట్లోకి వెళ్ళగానే –

ఆ గదిలో అడుగుపెట్టగానే –

అమ్మజ్ఞాపకం వచ్చింది –

"అమ్మా!–నీకొడుకు చివరకు యీస్థితికి వచ్చాడా" అనుకుని దుఃఖం వచ్చింది –

అలా వచ్చిందీ – అందుకు తయారైందీ తానేనా అనిపించింది –

– తన్ను చూసి తాను నవ్వుకున్నాడు – అంతటితో తేలపడ్డాడు –

ఇంటికి, ఎంతో కలకల్లాడుతూ తిరిగివచ్చాడు: అమ్మమ్మతో విసుగొచ్చేదాకా లోకాభిరామాయణం వేశాడు; పడుకోబోతూ –

"రేపు మన ఊరు వెళ్లివస్తానమ్మా!" అని చులాగ్గా అన్నాడు:

"ఎందుకురా నాయనా !–" అమ్మమ్మకు ఏమీ అగత్యం కనబడలేదు – ఆ మాటే అడిగింది –

"ఏమిలేదు – ఇల్లు ఏతీరున ఉందో చూసివస్తాను: ఇప్పుడు నాకు తీరుబడే – అందుకని –"

ఆవిడ అడ్డుప్రశ్న వేయకుండా – అడిగేవి అన్నీ ఊహించుకుని, కలగలుపుగా, వచ్చేటంత విపులంగా, మాట చొరవనీయని ధోరణిలో చెప్పేశాడు – ఒప్పించాడు.

అమ్మమ్మ రావడానికి వీలులేదని తెలుసును. ఊళ్లో బ్రహ్మాండంగా ఏదో సప్తాహం జరుగుతూంది–ఆ కాలక్షేపం విడిచిపెట్టి వస్తుందా?–పుణ్యంపురుషార్థం అంటే అమ్మమ్మకు

ఎంత కాపీర్నమో వెంకటరత్నానికి ఉగ్గుపాలనాటినుంచీ ఎరుకే!–

ఒక్కర్తే ఎన్నాళ్ళన్నా ఉండగలదు – ఇక్కడేం భయంలేదు. పైగా అమ్మమ్మ నోట్లో నాలుకఉన్న మనిషి– దివ్యంగా నిభాయించుకు పోగలదు –

మంచి శకునంకాదని, మళ్ళీ ఎప్పుడొస్తావని అమ్మమ్మ అడగలేదు – "క్షేమంగావెళ్లి లాభంగా రా నాయనా!" అనిమాత్రం అని ఊరుకుంది.

"అల్లాగేనమ్మా!– నాకేం నిక్షేపంలా వెళ్ళివస్తాను!– "అవసరండుంటే ఉత్తరంముక్క వ్రాయించు–!" అన్నాడు :

"అంతఅవసరం ఏముంటుందయ్యా ఇక్కడ–ఇంతలో!– నీవు ఎలాగూ రానేవస్తూంటివి, అక్కడ నాలుగూ చక్క బెట్టుకోంగానే!– నీకుమాత్రం అక్కడ తోస్తుందా ఏమన్నానా!–"

ఇలా అన్నా–ఎప్పుడొచ్చేదీ చెపుతాడేమోనని అనుకుంది కాని – వెంకటరత్నం అన్నింటికీ ఔనన్నట్టు తల ఊగించాడు. అంతే!–

4

– బయలుదేరి వచ్చేముందు అంతే అనుకున్నాడు :

మళ్ళీ బస్తీమొగం చూడకూడదు : ఆ మామూలే పడిఉండి, నిశ్చింతగా, మనసుకు ఏమీ బాదరబందీ లేకుండా బ్రతకవచ్చును అనుకున్నాడు. ఇల్లూ వాకిలీ సరిజూసుకుని అమ్మమ్మను రప్పించుకోవచ్చును – ఉన్న మడీ మట్రా

ఆ రవంతా — సొంతంగా దగ్గరఉండి, ఉబుసుపోకకు, సేద్యం చేయించుకోవచ్చును: చేనుగట్లుమీద, కావలసిన కూరా నారా పండించుకోవచ్చును — నలుగురినీ పోగుచేసి, తీరికగా లోకం భోగట్టా యావత్తూ చెపుతూ కాలక్షేపం చేయవచ్చును. అలవాటైతేసరి — ప్రొద్దుపోక ఏం చేస్తుంది?—

వెళ్ళిన రోజు — కొత్తగనుక, ఎలాగో అలా వెళ్ళ మారిపోయింది - ఇహ, మర్నాడునుంచీ ఏ నిమిషానికి అ నిమిషం, ముళ్ళమీద ఉన్నట్టుఅనిపించడం మొదలుపెట్టింది:

ఆ కొంపమీద, ఒక్క దమ్మిడీ పెట్టినా దండుగే!— అది ఎంత బాగుచేయించినా అంతే!— అంతకన్న కొత్తది కట్టించుకోవడం నయం!—

వచ్చే రెండుబస్తాల అయివేజుకోసం ఇతగాడు అక్కడుండి ఒరిగించుకునే దేమిటి?— అవతలవాళ్ళను వెక్కిరించినట్టు కాదూ?

ఊళ్ళో అందరికీ, ఏ కారుకు ఆ పనులు అందరికీ ఉంటాయి — తీరికగా నలుగురూ కూర్చున్నప్పుడు ఇతడు కూడా అక్కడ జేరితే — అందరూ అతి మర్యాదగానే చూస్తారు — కాని అతకరు:

ఇక, లోకంలో భోగట్టా అందామా అంటే, ఛప్పన్న దేశాల్లో ఎక్కడేం జరుగుతూందీ, తనకన్న వీళ్ళకే ఎక్కువ విపులంగా తెలుసును - చదువువచ్చిన ప్రతి ఆరిందాకూ పత్రికలు కంఠోపాఠం!— వినికిడి, బట్టీ!

ఇహ తనకు పొద్దుపోయేది ఎల్లా?

ఏంత సేపని పుస్తకాలు ముందేసుకుని కూర్చుంటాడు?—

ఎంతసేపని, నడుంవాల్చి ఏదేదో ఆలోచిస్తాడు? - ఎన్ని ఝాములు నిద్రపోతాడు ?

ఏమీ వ్యాపకం లేనిదీ ఎలా నిద్రపడుతుంది? ఎప్పుడు తెల్లవారుతుందా అని, కోడికూతలు లెక్కవేసుకోవడం_ తెల్లవారినప్పటినుంచీ మళ్ళీ ఎప్పుడు సంజెపడుతుందా అని నోట్లో వేలువేసుకు కూర్చోవడం !_ కరణంగారింట్లో వేళకు మడికట్టుకోవడం - ఏపూటకు ఆపూట ఎక్కడక్కగా-పట్టు బలవంతాన, యింటివాళ్ళు ఏమనుకునిపోతారో అని తినడం_ సంజెపూట కాలాడినంత పట్టు ఎటో తిరిగి రావడం - మళ్ళీ మర్నాడు అంతే !

ఎటు తిరిగితేమాత్రం, ఏముందీ-

అన్నీ అవే చేలు-అందరూ అదేపని_తను, ఎందులో అన్నా కల్పించుకుందామన్నా - పలుకరిస్తే వెక్కిరించినట్టు అనుకుని ఊరుకుంటారు: వాళ్ళుచేసేది ఏదీ తనకు చేతకాదని, అందరికీ ఖచ్చితంగా తెలుసు: తను బస్తీనుంచి చోద్దెం చూసేందుకు వచ్చిన అప్రయోజకుడు-

అయితే, మరి యిదేమిటి?-

కరణంగారి యింటికి ఏ అభ్యాగతి వచ్చినా, ఇలాగే పూటపూటా విందులు చేస్తారా?-ఇలా అడుగులకు మడుగు లొత్తుతారా?_ యింటికి కొత్తగా అల్లుడు వచ్చినట్టు మర్యాదచేస్తున్నారే!_ ఏదో ఉంది: ఇది కేవలం లౌక్యం కాదు: తనవల్ల ఆయనకు జరిగేదేముందీ?_

ఉండి ఉండి_ తీరా ఆ పూటే కరణంగారు అసలుసంగతి బయటపెట్టాడు-

మామూలువేళకు - అలా ఎటన్నా తిరిగివద్దామని బయలుదేరుతూండగా - ఆయనకూడా కలిసివచ్చాడు: ఆమాటా యీమాటా ఆడుతూ, హఠాత్తుగా, ఆమాట అంటే అసలుమాట- ఎత్తాడు:

-తన రెండోకూతురి అందచందాలూ, చురుకుదనం, గొంతుస్వారస్యం - భాగవతంలో ఎన్నిపద్యాలు నోటికి వచ్చిందీ-ఎంత బాలతోడుగు ఉన్నదీ-తాను యిదివరకు, పెద్దల్లుడికి ఎంతెంత ముట్టజెప్పిందీ - దేశకాలపరిస్థితులను బట్టీ, ఆ భద్రాద్రి రాముడి కృపవల్లా, తాను ప్రస్తుతం ఎంతకు తూగగలిగిందీ దస్తావేజుమతలబీలో ఏకరువుపెట్టి- సరే అంటే సరే అనమని, సుతారంగా మెడలువిరిచాడు: యింట్లోవాళ్ళ అభిమతమూ ఇదేనన్నాడు: తా మందరమూ ఆనూపానూ చూసుకునే, 'శుభం!' అనుకున్నామన్నాడు: చిన్నదాని అభిప్రాయమూ యింతే అని తెలుసుకున్న తరువాతనే - ఈ చెవిని వేస్తున్నానన్నాడు-తేల్చి చెప్పాలిసిందే అన్నాడు-ఒప్పుకోక తప్పదన్నాడు!-

వెంకటరత్నం ఏకాండంగా ప్రూన్నైపోయినాడు: ఈమధ్యరాని కోపం వచ్చింది, మామూలుగా వచ్చే దుఃఖం వచ్చింది-కిక్కురుమనకుండా, కరణంగారి మొగం వంక చూశాడు; ఎన్ని ఢక్కా-మొక్కీ-లో తిని, చెక్కు-చెదరకుండా మెలితిరిగిన ఆ జమిలిమీసంకేసి చూశాడు!-నోరెత్తితే లాభం లేదనుకున్నాడు-

ఏం-ఏం?- అని కరణంగారు కుమ్మినట్టు వేధించగా, చివరకు పట్టుబలవంతాన, 'అలాగేలెండి, మీ మాటకు

అభ్యంతరం చెపుతానా?- మా అమ్మమ్మకు చెప్పివస్తా-' అని నసిగాడు:

"నేను వెళ్ళి చెప్పివస్తాను: వెంటబెట్టుకువస్తాను: అంత కన్న మాకుమాత్రం కావలసిందేముంది! అందరికీ పెద్దది. ఆవిడసమక్షానే-" అంటూ కరణంగారు పేచీలోకి దిగారు-

వెంకటరత్నానికి గుక్క తిరగలేదు-తాను ఏమన్నా నెగ్గేట్టు తోచలేదు: ఎలాగైనా అయితే-అల్లుణ్ణేకదా-అని కొంత ధైర్యం తెచ్చుకుని కొసమెుండిగా'పెళ్ళి అన్న తరువాత చూచుకోవలసిన వీలూ చాలూ బోలెడు ఉంటుంది. నేను కాదనలేదుగదా-నన్ను వెళ్ళిరానీయండి!-' అన్నాడు కరణంగారు శాక్యంగా తగ్గి సరేనన్నాడు:

ఆరాత్రి-యిల్లంతా మరీ కళకళలాడింది:

కరణంగారి భార్య, ఒకటికి పదిసార్లు బలవంతంగా మారువడ్డించింది: 'ఏమోయ్!' అని పలుకరించింది! పెళ్ళి కూతురుకాబోలు, మాంచి గమకంగా ముస్తాబై తనకంట పడకుండానే, ఎటనుంచో వేయికళ్ళతో పొంచిచూసినట్టుఅని పిస్తూంది: కరణంగారు ఒక్కటే ముసిముసి నవ్వుగాఉన్నారు

రాత్రి - ఎంత కొట్టుకున్నా కంటికి కునుకంటూ రాలేదు-నిన్న సాయంత్రం-అలా జరిగినప్పుడే, ఇహ ఆఊళ్లో ఒక్కక్షణం ఉండలే ననుకొన్నాడు-పులిమీాద పుట్రగా ఈపూట కరణంగారు ఈ ప్రస్తావన తేవడంతో-

ఎప్పుడు తెల్లవారుతుందా-అదే స్మరణ!

-నిన్న సాయంత్రం ఏం జరిగిందని!-

ఎటో షికారు వెళ్ళాడు-గట్టుదిగి డొంకపుచ్చు

కున్నాడు-అది పోయిన పోకడే పోయి-యీఊరుదాటి, అవతల శివార్లకు చేరుకున్నాడు - నడుస్తూన్నంతసేపూ బాగానేవుంది-ఎదటంతా పచ్చపట్టేకాని, ఏ కొండగుర్తూ లేదు-అడుగు చులాగ్గా పడుతూందేమో-కనుచీకటి అయే దాకా సాగుతూనే ఉన్నాడు: అప్పటికి అనిపించింది-చాలా దూరం వచ్చానేమోనని:

ఎదురుగుండా, కూతవేటుగా మరో ఊరు, తోపు లోంచి, మిణుకుమిణుకు గుర్తుగా కనబడుతూంది-పుంతవిడిచి, మెరకపట్టి, వచ్చినవేపు చూశాడు: తన ఊరు ఎంతో దూరాన సూచాయగా బొమ్మల్లె కనబడ్డది-పక్కా క్రోసు న్నర అయినా ఉంటుంది:

చలివేసినట్టు చీకటి, ఒక్క విదిలింపున ముంచుకు వచ్చింది. మెరాబాలోంచి రకరకాల కీచులూ, హెచ్చూ తగ్గు స్థాయిల్లో-చెవికి అందని ఝుడితిలో ప్రారంభం అయి నాయి-వెళ్లేటప్పుడు దోవ తడుముకుంటూ పోవాలి: ముల్లూ ముట్టా ఉంటుంది-కాలికి జోడు లేదు-ఇటు పోయేవాళ్లు ఎవ రన్నా ఉంటే, మనిషిసాయాన అయినా పోవచ్చును. అను కుంటే-అటు, ఆఊరికి చేరువాతూపోయే అలికిడేకాని, ఇటు ఎవ్వరూ రావడంలేదు-

ఒంటరిగాపోవడమా-ఎవరన్నావచ్చేదాకాఆగడమా ఆలోచన తెగక అలాగే నిలుచుండిపోయినాడు-

ఇంతలో ఉన్నట్టుండి-చేరువుగానే, వెనుక పీటీ గుబురు లోంచి, ఆడగొంతు ఆర్తనాదం కెవ్వుమన్నది: ఏదో హత్య జరుగుతూన్నట్టు అనిపించింది:

వెంకటరత్నానికి గుండెపిరికి ఏనాడూ లేదు: వినీ వినడంతోనే, అభయంగా ఓ పొల్లుకేక పెట్టి-సవ్వడినిపట్టి అటు లంఘించాడు-

-చూసి, తల వంచుకొన్నాడు:

ఎవరో ఇద్దరు పడుచువాళ్ళు-

ఆ కేకకు అర్థం, అది కాదు - ఇది - !

వాళ్లేం సిగ్గుపడలేదు - ఈతడు వచ్చాడని మర్యాద కోసం-అన్నట్లు కొంచెం దూర దూరంగా నిలుచున్నారు:

"మీరా బాబూ! -" అని పడుచువాడు పలుకరించాడు: "కరణంగారింటికి వచ్చిన మారాజు!" అని పడుచుకు వివరించి చెప్పాడు-

"బస్తీ మారాజా!"అని పడుచు పకాల్ మంది !

"దోవ తప్పారా బాబూ! -ఇదిగో - ఇటు దిగి - జమిలితాళ్లమయంగా తలవంచుకుపోండి, మనూరు అదే!- ఓ మైలులెక్క తగ్గుతుంది-"

వెంకటరత్నం తనలో తాను "థేంక్స" అని, అలవాటుకొద్దీ అని, కిక్కురుమనకుండా, తలవంచుకుని, - దోవ పుచ్చుకున్నాడు. వెనుకనుంచి, వాళ్ళ నవ్వుచెండుతూన్నట్టు వినిపించి నిశ్శబ్దమైపోయింది-

దోవ అయోమయంగా ఉంది: అలవాటైన కాళ్లైతే తప్ప ఆడదు - ముందుకు కాలు సాగడంలేదు - వెనక్కి-తిరిగి వచ్చినచోటికే చేరుకుందామంటే - వాళ్లను ఉసూరు పెట్టినట్లు కాదూ -

అయినా ఇంకోమార్గం లేదు-

ఇటునుంచే డొంకలోకి అడ్డంకొడదామంటే అసలు మరీ గుయ్యారంగా ఉంది: ఎదుట పుట్టే ఉందో, - గట్టే ఉందో, ఆనవాలన్నా లేదు -

పళ్లబిగివిని, - వెనక్కి తిరిగాడు: తాను మళ్ళీ దాపు రిస్తున్నానని వాళ్లకు గుర్తుతెలిసేందుకు, పెద్దగొంతుకలో ఏదో పద్యం ఎత్తుకున్నాడు - అదే పనవి - పనవి అను కుంటూ, వచ్చినచోటికి చేరుకున్నాడు: అక్కడ ఎవరూ లేరు - వాళ్ళదోవను వాళ్ళు వెళ్ళిపోయివుంటారు-

అక్కడే నుంచునిపోయి - నవ్వుకోవడం మొదలు పెట్టాడు: తాను యిక్కడికి రావడం ఎందుకు - వచ్చి చేసిన ఘనకార్యం - ? డొంకలో చిక్కుపడటమేగా? ఉన్న ఊరే అయితే - ఏబెడదా లేకుండా తప్పుకుతిరిగేవాడుగా!

—వెతుక్కుంటూ కరణంగారి మనిషి లాంతరు పుచ్చుకువచ్చాడు: తాను యీ ప్రాంతాల్లో తచ్చాడు తున్నాడనీ, బహుశా దోవ తప్పి ఉండవచ్చనీ యిందాకటి పడుచువాడు యింటికిపోతూ, కరణంగారి యింటిదగ్గిర చెప్పి మరీ వెళ్ళాట్ట - అంతేకాదు, వాడు వీడితో ఇంకా ఏమో, ఏమేమో చెప్పిఉండకపోడు-వీడివాలకంలో ఏదో నవ్వుఉంది.

ఇంటికి చేరేటప్పటికి కరణంగారు కనిపెట్టుకు కూర్చు న్నాడు: ఏమీ అనలేదు - "అయ్యో! దారిలో అవస్థ పడ్డావా?-" అంటూ మాటవరుసకన్నా అనలేదు - వట్టి చిరు నవ్వుతప్ప ఏమీ యీ ప్రస్తావనే తేలేదు - ఆ మౌనంగా చెవిపుచ్చుకు మెలేసినట్టుంది!

ఆయన అలా ఊరుకోవడం వెంకటత్తానికి మనసు

చివుక్కుమన్నది. తనను చూసి నవ్వుకుంటున్నాడా అనిపించింది - ఖాయంగా అంతే అయిఉంటుంది.

ఆయన ఒక్కడే కాదు - తెల్లవార లేచి - ఎవరివంక చూచినా, అందరూ తనను చూచి నవ్వు ఆపుకుంటున్నట్టే తోచింది. ఇక ఆ ఊళ్లో ఎలా ఉండటం?-

వెళ్లిపోదామనే నిశ్చయానికి రావడానికి ఆ పవలంతా పట్టింది: రాత్రి భోజనంవేళ ఆ సంగతి చెప్పి, కరణంగారి దగ్గర సెలవు పుచ్చుకుందామనుకునే సరికి ఆయన సంజెవేళ వెంటవచ్చి-ఇదొకటి ఎత్తాడు - వెళ్ళంటూ ఇక ఉండటానికి అసలే వీలులేదు-

—మళ్ళీ యింటికి జేరుకోవడం ఎంతో బరువు దించినట్టు ఉంది: అమ్మమ్మ అనుకున్న దానికన్న వేగిరం వచ్చాడనుకుని, సంతోషించింది: ఆవిడకు అసలురగడ ఏం తెలుసు?

అవాళంతా. తన ధోరణిలో తాను ఉండి అసలు సంగతి - అసలు ఏ సంగతీ ఆవిడతో చెప్పలేదు-

మునుపటికన్న ఊరంతా ఎంతో ఆప్యాయనంగా కనబడుతూంది: ఇంతవరకూ పడ్డ జంజాలన ఏదీ జ్ఞాపకం లేకుండాపోయింది:-

తెల్లవారేసరికి, కరణంగారు ప్రత్యక్షమైనారు. ఆయన్ను చూడగానే, వెంకటరత్నానికి ముచ్చెమటలూ పోసినాయి: ఏదో ముంచుకుపోయే పనిమీద పోయే వాడా విడిగా,-బయటికి తప్పుకున్నాడు - ఏమనాలో ఆలోచించుకునేందుకు-

ఎంతసేపు తిరిగినా - ఏమీ పాలుపోలేదు-

అమ్మమ్మ మీద - దైవంమీద - భారంవేసి, అపరాహ్ణానికి యింటికి తిరిగి వచ్చాడు:

కరణంగారు లేరు: వచ్చినదోవనే తిరిగి వెళ్లారుట - అమ్మమ్మ గండం తప్పించింది-

ఎలా అంటే - ఆయన చెప్పేవన్నీ చెప్పనిచ్చిందట - అన్నింటికీ సరే అన్నదిట - కాని, ఒక్కటిమటుకు పారజూసి మరీ, శుభమస్తు అనుకోమందిట-

"పిల్లవాడికికూడా, తండ్రిచాలికే అని జ్యోతిష్కులు అన్నారు - కనుక, పిల్లదాని ఆయుర్భాగ్యం విషయంలో మీకు అనుమానం ఉండి, మొక్కు తీర్చుకునేందుకే అయితే, అంతకంటేనా? నా మనమడు, మరొకరిలాటివాడు కాడు - వాడంత యోగ్యుడులేడు: ఉన్నాన్నాళ్లూ పువ్వుల్లో పెట్టి చూసుకుంటాము - ఇదీ నాయనా, అసలు సంగతి - ఎవరో ఎవరో అయితే, మీరిచ్చే కట్నాలకూ, కానుకలకూ ఎగిరి గంతేసి ఒప్పుకోకపోదునా? - తెలిసి మీ దగ్గిర ఈ విషయం దాస్తే నాకు మరి పుట్టగతులుంటాయా?-" అందిట !

కరణంగారు పిల్లదానికి యీ గండం తప్పించినందుకు అమ్మమ్మపాదా లంటుకు మ్రొక్కి - అభోజనంగానే వెళ్ళి పోయినారుట !-

వినగా - అమ్మమ్మ మనసు, అప్పటికి తెలిసి, వెంకటరత్నం, పసిపిల్లవాడల్లే, కృతజ్ఞతగా బావురుమన్నాడు -

అమ్మమ్మ - పొదివి పట్టుకుని, నీ మనసు నాకు తెలుసురా తండ్రీ! - నీ బాధ నాకు తెలుసు! - ఆ తండ్రి బిడ్డవు

కాదూ! – బిగ్గరగా ఏడిస్తే, నీ మనసు ఏమైపోతుందో అని, ఏదో వంక పెట్టి ఎప్పుడూ విసుక్కుంటానురా నాయనా!–"

"నీమీది కోపాన కాదు! – కాదురా తండ్రీ !

నీవు పెళ్ళి చేసుకోలేదని నాకేం విచారంలేదు: మనుమరాలిచేత ఉపచారం చేయించుకోవాలనే ఉబలాటమూ లేదు: నేను ఉన్నన్నాళ్లూ యింత వండి పెడతాను– ఇహ ఆ తరువాత అంటావ్ – నీ తల్లి ఎలా తలిస్తే–అంత!–

తానే, తన బిడ్డను కనిపెట్టుకుంది!

ఆ రుషిమాత్రం–"

వెంకటరత్నం–కళ్లు మిరుమిట్లుగొల్పే కాంతిలో నిలుచో లేకపోయినట్టు, విడిచి, వీధిలోకి వచ్చేశాడు: మనసులో అమ్మమ్మకు అనుక్షణమూ, అడుగడుక్కూ మొక్కుకుంటూ

ఆ వెలుగు చూసుకువచ్చిన తరువాత, ఈ నడివీధి, ఈ సమ్మర్దం, ఈదీపాల మినుకుమినుకు–ఈ మల్లెల గుమాయింపూ, ఇదంతా, తనకు అందుబాటులో ఉండి, తనజోలికి రావడానికి భయంభయంగా తప్పుకు తిరిగే, ఏదో సాదా–లోకంలాగా అనిపించింది వెంకటరత్నానికి–

అప్పటికి, మామూలు మనిషి అయినాడు–

రంగశాయి కనబడితే, పలుకరించాడు: నిలవేసి కుశల ప్రశ్నలు చేశాడు–"నీవు కనబడకపోతే ఏమీ తోచడం లేదురా!" అన్నాడు. 'రేపు మీ యింటికి వచ్చి, కొత్త సంసారం ముచ్చట చూస్తా' నన్నాడు! – మామూలు ధోరణిలో వెన్ను తట్టాడు–

వెంకటరత్నం – ఎటు చూసినా, ఏమీ ఎబ్బెట్టు కనిపించలేదు.